

Een klein verwend jongetje

JAN-PAUL VAN SPAENDONCK

Een klein verwend jongetje

Faun

Voor al mijn lotgenoten van toen

De gebeurtenissen in dit boek zijn autobiografisch en grotendeels historisch. Elke overeenkomst met bestaande personen is dan ook opzettelijk. Maar omdat mijn geheugen tekortschiet heb ik er het een en ander bij moeten verzinnen om tot een samenhangend verhaal te komen. Om die reden (en ook uit discretie) heb ik fantasienamen gebruikt.

Dank aan Robert en Peter voor hun meelesen en hun adviezen, en aan Maria voor haar technische ondersteuning.

Copyright © 2022 Jan-Paul van Spaendonck, Amsterdam

Omslag: Rosanne van Spaendonck

ISBN: 9789403676166

Eerste deel

DE KLINIEK

Er bestaat geen toverpoort naar een andere wereld. Er zijn alleen denkbeeldige toegangen naar iets mooiers en beters. Ze lijken op kattenluikjes. Je kunt er gemakkelijk door, ze geven mee op het eerste duwtje. Sommige hebben een sleutel, maar die is in iedere speciaalzaak te koop. Wat ze gemeen hebben is dat ze naar zichzelf terugleiden. Ben je er doorheen gestapt, die betere wereld in, dan vind je jezelf de volgende morgen onherroepelijk terug in je vertrouwde huis, dat benauwder en donkerder lijkt naarmate het uitzicht buiten heller en weidser was.

In je jeugd probeer je ze allemaal uit, die deuren, keer op keer. Uiteindelijk tegen beter weten in. Als je ouder wordt laat je ze verder maar dicht, als je verstandig bent. Hoogstens open je ze nog eens op een kier, gluurt even om de hoek en trekt ze berustend weer in het slot.

Fragment uit een nooit geschreven roman

*

Dhr. meldt zich aan in verband met ernstige alcoholverslaving. Daarmee in verband staat toenemende onzekerheid/drempelvrees in zijn werk als muzikant/zanger/koördinerend. Het probleem bestaat sinds zeven jaar en is na zijn echtscheiding verergerd. Dhr. heeft in de afgelopen drie jaar hulp gezocht bij de J. kliniek in A.; daar heeft meermaals een detox plaatsgevonden maar onderliggende problemen (depressies, angsten) zijn niet of onvoldoende ter sprake gekomen. Hierdoor telkens terugval in alcohol.

Van angst- en stemmingsklachten is gedurende zijn hele leven sprake geweest, maar deze zijn tot de scheiding hanteerbaar geweest. Toenemend alcoholgebruik wordt door meneer nu gezien als zijn manier om met zijn 'levensangst' om te gaan. Hij is eerder hiervoor in psychotherapie geweest en heeft daar enig inzicht gekregen, maar dit bleek onvoldoende. Op het moment van aanmelding hebben de naasten (huidige partner, kinderen) duidelijk laten weten dat wat hen betreft de maat nu vol is.

Uit het rapport van een kliniek

Epen, oktober 20..

Lieve vriendin,

Dank in de eerste plaats voor je aardige brief. Ik kan je gelukkig melden dat ik het er zonder kleerscheuren vanaf heb gebracht. Ik ben die gevreesde poort onderdoor gegaan. Je weet hoe bang ik daarvoor was. In het licht van wat ik me had voorgesteld viel het allemaal reuze mee.

Poort? Het was eerder een gewone, stevige glazen deur die naar het halletje van de receptie leidde. Toch voelde en oogde het op dat moment wel degelijk als een poort met een hoofdletter. Zo'n dramatische doorgang die twee werelden scheidt: Binnen en Buiten. De bekende woorden uit de Hel van Dante kwamen in me op maar ik hield ze voor me. Ik was absoluut niet in de stemming om met mijn belezenheid te pronken.

'Laat iedere hoop varen, u die hier binnengaat.' Dante, *Inferno*, vers nummer zoveel, ik heb hier geen naslagwerken. Dat was de associatie die de ingang van het lage witte gebouw opriep. Als ik hier doorheen ging was er voorlopig geen weg terug. En ik wilde er niet door maar ik *moest* erdoor. Ik zat verslagen naast Francine naar die deur van gehard glas te kijken en maakte geen aanstalten om mijn veiligheidsgordel af te doen.

‘Rij nog maar een rondje,’ zei ik. Ze stak het sleuteltje weer in het contact en reed in de achteruit weg van de parkeerplaats. Al die tijd dat we door de herfstige heuvels reden zag ik alleen maar die deur voor me.

Omdat ik al vroeg moest inchecken en de kliniek minstens twee uur rijden van Amsterdam verwijderd was hadden we de nacht ervoor in een hotel doorgebracht. Een klein, ouderwets familiehôtelletje in het nu verlaten toeristendorpje, versierd met jachtattributen, servies uit oma’s tijd, krullerig meubilair, koperen borden en verschoten prenten. Bij het *soer vleisch* had ik me de wijn goed laten smaken. Ik was in een uitgelaten stemming: het mocht nog één keer, dan was het gedaan. Ik hoefde me geen zorgen meer te maken, deze glazen waren de laatste die ik in lange tijd zou drinken. Misschien wel de laatste ooit, dat was voorlopig wel het plan. Bij de koffie dronk ik een flinke bel calvados, en toen we de kamer opzochten nam ik daar nog een glas van mee, als nachtmutsje. Toen ik me op het wiebelige bed uitstreekte morste ik de helft ervan over me heen. Ach wat! Ik was al te ver heen om het zonde te vinden.

Over vrijen had ik me geen voornemens gemaakt, maar ook dat zou ik voorlopig op mijn buik moeten schrijven, zes weken celibaat lagen voor de boeg. Francine was zo lief om me nog een nacht seks te gunnen. Dat was onbaatzuchtig van haar, dat begrijp je wel, want het moet niet bepaald een genoeg zijn om een pafferige, rood aangelopen en naar calvados ruikende man bovenop je te hebben liggen, een droevig varken dat na lang zwoegen met een knorretje klaarkomt, als dat al lukt. Ik zag er dan ook wijselijk maar vanaf, gaf haar een kus, mompelde welterusten en verzonk in een diepe,

droomloze slaap. Dat ik flink gesnurkt heb neem ik zonder meer aan.

De volgende morgen zat ik beverig aan het ontbijt, de gebakken eieren met spek liet ik staan, het koffiekopje kleperde in mijn handen. Francine zou later met verbazing beschrijven hoe ik er toen had uitgezien: een snel ouder wordende man met dode ogen, slappe wangen, een hangende mond en een vlekkerige huid, met grijs, futloos haar en een misplaatst gouden ooringetje. Een verslaafde kortom, hard op weg naar een zelfgekozen ondergang.

Mijn vriendin heet Francine. Dat wist je al. Verder weet je denk ik niet zoveel van haar. Dit is net zo'n goed moment als elk ander om haar voor te stellen, want ze zal in het vervolg nog vaak een rol spelen.

Francine is goudsmid en parttime schapenhoedster. Ze heeft dat ringetje voor me gesmeed en me uiteindelijk als een mak schaap naar de kliniek geleid. We hebben elkaar een paar maanden na mijn scheiding ontmoet. *A match made in heaven*, zei een vriend van me toen hij ons voor het eerst samen zag. Ik had me vroeger, toen ik nog 'gelukkig' getrouwd was, vaak afgevraagd hoe dat nou moest, een nieuwe vrouw vinden als de mijne het ooit voor gezien zou houden; want ik ben geen cafétype en al helemaal geen versierder. Maar het ging verbluffend eenvoudig. We keken elkaar eens aan, Francine en ik, en herkenden iets in wat we daar zagen. Misschien hetzelfde bouwjaar, misschien dezelfde inborst. We trokken naar elkaar toe zonder daarover te hoeven nadenken. Na het eerste afspraakje zei ze: 'Zullen we zoenen?' Dat was een hardop geuite overweging of een hand geven niet te formeel was, maar ik vatte het op als een uitnodiging tot iets anders. We stonden nog lang op straat voor het café in Am-

sterdam-Oost. De bar was al dicht. Ik klemde haar jongensachtige lichaam hard tegen me aan, voelde het leer van haar jasje kraken en proefde verbaasd en verrukt haar puntige tong. Alsof er een goudvisje in mijn mond drong. Ik was verbaasd dat het zo simpel was, verrukt dat er iemand was die me wél wilde hebben. De scheiding was ellendig geweest en deze tongzoen beloofde me een betere toekomst.

Aan haar manier van leven moest ik wel wennen. Die is me altijd vreemd gebleven maar ik heb me ermee verzoend. Vroeger selecteerde ik mijn vrienden en vriendinnen op hun overeenkomsten met mezelf, in haar ontmoette ik iemand die volstrekt anders was dan ik. Op slechte dagen zeiden we dat we veroordeeld waren tot elkaar. Iets, een magische spreuk misschien, hield ons samen. Er was een diepe zielsverbondenheid, maar die was zo diep, dat zij onzichtbaar was en niet in woorden was uit te drukken. Wel werd het bestaan ervan proefondervindelijk bewezen: we gingen niet uit elkaar, ook al zei ons verstand ons soms dat het beter was om elkaar maar los te laten en een partner te zoeken die beter paste. ‘Zoek jij maar een vrolijke, ongecompliceerde boer, eentje die de handen uit de mouwen weet te steken’. ‘En jij moet maar een gewillig huiselijk type zoeken. Wat denk je van een internetbruid uit Polen of Thailand?’

Francine kwam uit een gegoede familie die bij wijze van godsdienst het humanisme aanhing. Er ging heel wat geld naar Goede Doelen, maar er was dan ook geld genoeg. Een verre suikeroom had zijn hele kapitaal, bij gebrek aan nabije familie, aan haar vader nagelaten. Ze brak los uit dat welwillende maar niet erg inspirerende milieu en kwam als jongvolwassene naar de grote stad. Daar stortte ze zich met veel enthousiasme op de alternatieve scene van de jaren tachtig. Ze woonde in een bouwvallig maar spotgoedkoop pandje in

de Dapperbuurt, hing met haar studentenvrienden tot diep in de nacht in de kroegen rond en sympathiseerde met de kraakbeweging. Mijn achtergrond was totaal anders: een rommelig artistiek nest, half katholiek en half socialistisch. De geur van kerkwierook en waskaarsen mengde zich schiftend met de drukinkt van verzetskrantjes. Ik was een elitair studentje geweest. Op eenentwintigjarige leeftijd knipte ik ceremonieel mijn haar af en schafte me een driedelig kostuum aan. ‘Ik had je toen nooit willen kennen,’ zei Francine vaak.

Onze smaken waren net zo divers als onze achtergrond. Zij hield van alle muziek die ik verfoeide, van reggae tot experimentele jazz. Ik hield van Schubert, Debussy, Sinatra en Jethro Tull. Haar favoriete films kwamen uit Oostbloklanden of nog verder weg, de mijne uit Hollywood. De romans die ze las verschenen bij De Geus, de mijne bij de Arbeiderspers. Ze genoot van festivals en openluchtvertier, terwijl ik de massa zoveel mogelijk meed. Haar passie was praten, de mijne lezen. Ik hield van enkele mensen, zij van de soort - in iedereen zag ze wel wat goeds. Elk nieuwtje, elke alternatieve hype, door mij bij voorbaat gewantrouwd en met een sneer neergesabeld, prikkelde haar onverzadigbare nieuwsgierigheid. Ze volgde de recensies in de *Volkskrant* op de voet, en alles wat marginaal was en voldoende sterren kreeg werd uitgeknipt. Omdat ik niets te verliezen had hobbelde ik mee. Ik had geen alternatief: mijn oude leven lag in scherven en ik moest me zien aan te passen aan deze nieuwe omstandigheden. Ik zette mijn ogen open en probeerde mijn vooroordelen uit te schakelen. Soms lukte dat, vaak zag ik ze bevestigd. Ik kreeg in haar vriendenkring al gauw de reputatie van een brombeer, een goedmoedige mopperpot. Francine lachte erom, maar werd in de loop der tijd voorzichtiger. Zo goedmoedig was mijn knorren niet, er kwam behoorlijk wat

gal bij omhoog. Ze trok voortaan haar eigen plan en probeerde me niet meer overal mee naar toe te krijgen. Maar dan kon ik haar soms onverwacht het verwijt maken dat ze me niet had gewaarschuwd, want dát concert, ja, dát had ik nou juist wél willen zien. We bleven elkaar verrassen. Gemakkelijk ging het zelden maar saai werd het nooit.

We vonden elkaar in onze bohemenachtige, rommelige levensstijl. Haar oude huisje op de dijk van een Noord-Hollandse polder was tot de nok toe volgestouwd met een kakelbonte verzameling van de meest uiteenlopende voorwerpen. Weggeworpen huisraad werd door haar liefdevol meegenomen, elk drenkelingetje dat buiten de boot van de consumptiemaatschappij was gevallen kreeg een warme handdoek om zich heen en mocht een plaatsje zoeken in haar ‘vlooiende’. Toen ik er voor de eerste keer kwam keek ik verbaasd om me heen. ‘Dit is een afbeelding van de binnenkant van je hoofd,’ zei ik. Francine lachte gevleid. Ze lacht veel, bijna altijd eigenlijk. Mijn kinderen noemden haar ‘clown-face’. Dat was toen ze haar nog niet helemaal vertrouwden, later verdween de bijnaam. Haar mond staat, als ze praat, altijd in de stand van een brede glimlach. Een roze suikerhart dat vrolijk vloekt met haar hennarode haar. Alleen haar bijna gesloten ogen verraden haar verlegenheid. Als we telefoondeerden hoorde ik, vlak na haar afscheidsgroet en voor de verbinding werd verbroken, een pruttelend lachje, iets tussen het zachtjes schrapen van de keel en grinniken in. Ik hield het voor een teken van liefde, maar al gauw ontdekte ik dat ze elk telefoongesprek zo afsloot. Ik moest het geloof in mijn eigen bijzonderheid hoognodig bijstellen. Maar zover was het toen nog niet. Ik had nog een paar illusies over.

Ik zie tot mijn verbazing, lieve vriendin, dat dit schrijven, bedoeld als bedankbriefje, enorm uit de hand is gelopen. Je

zou bijna denken dat ik er behoefte aan heb om mijn hart te luchten. En dat terwijl ik hier de hele dag niks anders doe! Neem het voor wat het is. We hebben elkaar al zo lang niet meer gesproken dat ik veel moet uitleggen. Als je daar niet van gediend bent, laat het me alsjeblieft weten. Het doet me goed om dit te noteren en me voor te stellen dat er daar, in de ‘normale’ wereld, iemand is die het allemaal leest; die mij gekend heeft toen alles nog zo heel anders was, die mijn huidige bestaan van een afstand beziet en er misschien iets zinnigs over heeft te zeggen. Maar laat je vooral niet in de positie van biechtmoeder manoeuvreren! Ik vond het fijn om dit te schrijven. Als jij het met genoegen leest is dat voor mij voldoende.

Liefs,

Jan-Paul

II

Lieve vriendin,

Aangemoedigd door je vriendelijke – zelfs toeschietelijke – woorden ga ik verder met mijn verslag. Ja, ik realiseer me nu dat je Francine inderdaad een keer gezien moet hebben. In het Vondelpark, jazeker, in mijn nadagen als semi-bekend zanger, toen ik daar optrad in de Schelp. Maar aan die gelegenheid word ik niet graag herinnerd. Mijn ex was er ook, met haar nieuwe vriend. Ze kwam niet om mij natuurlijk, maar om onze zoon, die, jong als hij was, een nummer met de band meespeelde. Het was kort na de scheiding en de wonden waren nog vers. Ze liepen uitdagend hand in hand,

zij en de mollige krullenbol die we Paddo hadden gedoopt, en werden daarop aangesproken door mijn zuster, die het hart op de tong draagt. Mijn voormalige schoonmoeder bemoeide zich ermee, spuwde gif. Het ging hard tegen hard, Amsterdammers onder elkaar. In ben blij dat ik er op het podium niets van heb meegekregen. Na de pauze waren ze verdwenen, ex, vriend en schoonfamilie. Heel ongemakkelijk allemaal.

Je zou weleens gelijk kunnen hebben met je opmerking over mijn behoefte aan een ‘biechtmoeder’. Ook je gemengde gevoelens begrijp ik. Vroeger was ik niet zo open, ik weet het.

Hoe mijn eerste dag was? Die gaf je stelling ‘dat ik me te veel aan vrouwen vastklamp’ volledig gelijk.

Agnes heeft grote bleekblauwe ogen en dun blond haar. Ze hilde een beetje toen haar man afscheid had genomen. Francine liet ook mij na veel talmen en treuzelen aan de zorg van het personeel over, en ook ik hilde een beetje toen ik haar stevig omarmde. Het leer kraakte zoals bij onze ontmoeting.

‘Tot over een paar weken vriendje, hou je taai, je kunt het!’

Agnes bleef dicht bij me. Ze keek me door haar betraande ogen vol vertrouwen aan, alsof haar lot nu van mij afhing. Ik kende het woord burn-out, maar nu had het een gezicht. Ze leek op een uitgeblust, afgemat zwerfhondje, verregend en versleten. We hadden wat gepraat, we kwamen uit dezelfde stad, we waren op hetzelfde moment de deur van de kliniek binnengegaan. In die vreemde omgeving schiep dat een band. We werden ieder met tussenpozen weggeroepen voor diverse intakegesprekken maar telkens keerden we naar dezelfde plek aan de leestafel terug. We klampten ons aan elkaar vast, de een voor de ander een baken in deze maal-

stroom van nieuwe indrukken. Ik vond haar lief en dacht dat ik een maatje had gevonden voor de duur van mijn verblijf. Maar de volgende dag bleek dat we elk in een andere groep waren ingedeeld en dat zou al gauw een eind maken aan onze speciale band. In het begin straalde ze nog wel als we elkaar in de gang tegenkwamen, maar geleidelijk aan verflauwde haar lach. De uitbundige groet verschrompelde in de loop van de tijd tot een knikje, en dat op zijn beurt tot een korte blik van herkenning. Jammer.

Er werd een foto gemaakt en mijn conditie werd getest. Lopen, snelwandelen, rennen. Mijn hartslag werd genoteerd. Beide, foto en conditietest, zouden na zes weken herhaald worden. In de hoop op een dramatische verandering ten goede natuurlijk. De grauwe bedelaar met zijn ingevallen smoel en zijn vissenogen van dag één moet als het goed is op de laatste dag een herboren en flink aangekomen bijna-dubbelganger hebben; met een kalme glimlach en een vaste blik; met keurig geknipte haren en een roze gelaatskleur.

Ik herinner me van die eerste dag vooral mist. Francine was weggereden in haar bestelwagentje en had me hulpeloos achtergelaten, op de tast rondschuifelend door de mist. Het magere gezicht van Agnes doemt daaruit op. Haar gesnotter, haar rode ogen. Verder is er niet veel. Ja, het nog veel rodere oogje van de camera die over me waakte in de kamer waar ik de eerste nacht sliep. Mensen die acuut stoppen met drinken hebben kans op een delier of een insult en moeten in de gaten worden gehouden. Ik zat onder de tranxène, zo'n hoge dosis had ik mezelf nooit durven toedienen. Mijn eigen kamer zou ik pas na twee of drie dagen mogen betrekken, tot die tijd overnachtte ik in de Detox. Een pijpenlaadje als in een goedkoop hotel dat naar ontsmettingsmiddelen rook. 's Avonds viel ik er in een bevreemde, droomloze slaap, de vol-

gende morgen schoot ik in mijn kleren en vluchtte zo snel mogelijk voor de starende blik van dat rode oog.

Na het ontbijt, een uitgebreid buffet dat veel te rijk was voor iemand die niet meer weet wat gezonde honger is, zwierf ik rond door de zalen en gangen, het labyrint van een witte nevelwereld waarin elke gebeurtenis nieuw en tijdloos was. Hier had ik geen geschiedenis. Ik dreef stuurloos rond in een lauwe zee. Mensen doemden op als rotsen. Ik klampte me eraan vast en probeerde niet los te laten. Maar steeds weer verloor ik mijn greep; en omdat ik te zwak was om naar houvast te klauwen dreef ik verder op de stroom. Ik dobberde dan een poosje verloren en diepongelukkig rond tot er een nieuw basaltblok verscheen. Een dokter, therapeut of verpleegster, een administrator of een lotgenoot. Aan het eind van de tweede dag was het alsof ik al heel lange tijd in de kliniek verbleef. De periode ervoor was onwezenlijk ver weg. Mijn oude leven had ik als een schurftige dode huid van me afgeschud en het wezentje dat daaruit tevoorschijn kwam was teer en kwetsbaar als een pas verpopt insect.

De directie zetelt op gepaste hoogte boven ons. We hebben daar zelden iets te zoeken. De directrice kennen we wel van gezicht. Ze kijkt meestal tamelijk nors, om niet te zeggen chagrijnig. Als het aan haar had gelegen was de kliniek rookvrij geweest, schijnt het. Maar weer bóven haar bevindt zich een bestuur, een raad van commissarissen. Soms loopt ze met een paar van hen door het gebouw. Er is een man bij die een decimeter boven iedereen uitsteekt. Hij is kaal en stevig gebouwd. Hij loopt met iets gebogen schouders zoals veel lange mensen doen. Handen achter zijn rug. Een chic brilletje op, een polo met krokodilletje aan of een stemmig pak dat zijn massa nauwelijks kan omvatten. Ze bespreken iets waar

wij geen weet van hebben. Ze lijken ons niet te zien. Als biologen, hoge pieten van het WNF en investeerders die een nieuwe dierentuin komen inspecteren.

Het verhaal van de oprichter kennen we allemaal. Een succesvol zakenman die tijdens een sabbatical ontdekte dat zijn vrouw zwaar verslaafd was aan de alcohol. De jaren daarvoor had hij het te druk gehad om dat op te merken. Als ondernemer was zijn eerste gedachte: *Daar* gaan we wat aan doen!

Maar dat bleek nog niet zo eenvoudig. De gangbare trajecten leverden weinig op. Hoogstens een tijdelijk resultaat. Uiteindelijk was het een langdurige opname in een Duitse privékliniek die succes had. De zakenman was blij voor zijn vrouw maar rook tevens geld. Waarom dit mooie concept niet naar Nederland verhuizen?

Een luxekliniek moest het worden. Tenslotte was verslaving geen misdaad maar een ziekte. Geen gevangenis als je blijft, geen water en brood - je mocht als cliënt best een beetje in de watten worden gelegd.

De aanpak moest *holistisch* zijn én toegesneden op de persoonlijke geschiedenis van de verslaafde. Door middel van een intensief traject van zo divers mogelijke therapieën moest het ‘omslagpunt’ bereikt worden. Het punt waarop je loskwam van je ingesleten gewoonten en kon gaan werken aan blijvende verandering.

Van meet af aan stond één ding vast: dat de kliniek winstgevend moest zijn. Kwaliteit kon alleen gewaarborgd worden als geld geen probleem was. En om geld te kunnen laten vloeien moest er een gezond verdienmodel komen. Lees: het verblijf mocht een paar centen kosten. In het begin trok het omgebouwde hotel in de heuvels van Limburg dan ook vooral welgestelden. Maar toen de aanpak succesvol bleek

(men gaat prat op een slagingspercentage van zo'n zeventig procent) hapt de verzekeringen toe. En vanaf dat moment kon je er gewoon met een verwijzing van de huisarts terecht. De forse borg krijg je na afloop terug. De eigen bijdrage is schappelijk. Ongeveer het dubbele van wat ik per maand aan drank uitgaf.

Dit zag ik toen de wolk van clorazepinezuur was opgetrokken:

Na de ingang en de receptie kom je via een glazen deur die alleen opengaat na een druk op een knop in de lounge. Die wordt gedomineerd door een witte concertvleugel, goed gestemd en beschenen door een grote veelkoppige lamp die uit een boomstronk lijkt te ontspruiten. Daarnaast staat een rode pot met een reusachtige ficus. Er zijn antieke boerenkasten met op de schappen twee sapmachines, een DE koffiema-chine die uitsluitend decafé schenkt en een rij glazen mokken voor de thee. Er is ampel zitmeubilair: poefs overtrokken met koeienhuid, luie armstoelen in diverse gedekte tinten, maar ook fauteuils van oranje skai die me doen denken aan de foei-lelijke maar destijds moderne stoelen die mijn opa en oma in de jaren zestig hadden gekocht nadat ze hun mooie ouder-wetse zetels als verouderd hadden weggegaan. Daarnaast strekt zich een lage leestafel uit die overdekt is met tijdschrif-ten. Bruine lounge-banken van ribfluweel met kleurige ge-streepte kussens kijken uit op een enorm flatscreen. Een groot abstract schilderij van het type 'dat kan mijn jongste dochter ook' hangt aan de achterwand, aan de zijwand discreet tegengesproken door een reproductie van Gustav Klimt. Er liggen stapels houtblokken voor het vuur, een grote open haard met een voorzetrooster. De ruimte centreert zich

rond een ruwhouten pilaar waaraan gele sfeerlampen bevestigd zijn. Hier is op huiselijkheid gemikt, op stijl bespaard.

Zie je het voor je?

Meteen al op mijn tweede dag vroegen ze me om die witte vleugel te bespelen.

Ik ben in groep vier ingedeeld. De eerste namiddag had ik voor spek en bonen daarin meegedraaid. Groep vier ... op de een of andere manier klonk dat goed. Evenwichtig, veilig, niet te hoog, niet te laag. Groep vier - ik hoorde namen, een stuk of acht, en vergat ze meteen.

Ik zag gezichten: sommige brandden zich spontaan in mijn netvlies in en werden opgeslagen voor latere referentie (ze zouden de komende tijd nog belangrijk voor me worden, dat voelde ik meteen), andere zou ik nog veel vaker moeten zien voor ze een blijvende indruk konden maken. Ik was nieuw maar het groepsschema vervolgde zijn gewone roulerende patroon. Je springt er als nieuwkomer in en draait mee. Dui-zelig in het begin, hoewel de draaimolen een sukkelgangetje heeft. Het valt niet mee om zoveel mensen om je heen te hebben als je aan een kluizenaarsbestaan gewend bent.

De ochtend na mijn indeling was groep vier aan de beurt voor het populairste onderdeel van de diverse therapieën: 'Parelduiken in je eigen hart', kortweg 'de Parelduiker' genaamd. In geïmproviseerde toneelstukjes op een aangereikt thema en in ongeschoolde samenzang moeten we zien los te komen van onze remmingen.

De tranxène heerste die dag nog soeverein en ik vroeg me niets af - noch over mijzelf, noch over de mogelijke aanwezigheid van een parel daarin.

De pianist was ziek en de leidster, een in vergetelheid geraakt musicalsterretje dat barstte van de energie, had begre-

pen dat ik ook ‘van het vak’ was. Kon ik niet? Ja, dat kon ik wel. Ik ging zitten achter de witgelakte vleugel, werd tijdelijk buiten mijn nog maar zo recente groep geplaatst, en moest mijn vak, mijn *oude* vak, zo voelde het, uitoefenen. Mijn routine sleepte me erdoorheen. Ik sneed de silhouetten van bekende popsongs uit de wolk die me omhulde. Even werd ik opgepept door mijn getoonde vakkennis maar na de laatste noten zonk ik terug in de anonimiteit die me op dat moment veel liever was. Het applausje negeerde ik. Niet quasi bescheiden, maar bijna beschaamd.

De stijl die ontbreekt in de rommelige lounge komt glorieus terug in het middengedeelte van wat ooit de ontvangsthal van een viersterrenhotel is geweest. In een verzonken en in mozaïek gevatte vijver zwemmen goudvissen zo groot als kleine karpers. Een halfedelsteen ter grootte van een rotsblok ligt te flonkeren op een taboeret. Wat voor stralen hij geacht wordt uit te zenden weet ik niet, maar heilzaam zullen ze wel zijn voor wie erin wil geloven, net als de Feng Shui inrichting waar het complex mee koketteert. De halfopen ruimte erachter herbergt de bibliotheek – een magere boekenverzameling, maar de meest comfortabele collectie banken en leunstoelen van de kliniek. Je zinkt er zacht in weg. Menig oog valt er dicht boven het *Limburgs Dagblad*.

In de bibliotheek bevindt zich ook de enige legale internetplek. Eén computer waarom beschaafd gevochten wordt. Sommigen oefenen hun prille stressloosheid op het claimen ervan, anderen juist hun tekortschietende assertiviteit, maar in beide gevallen is het resultaat gelijk. ‘Hoe lang denk je nog bezig te zijn?’ Ik bekijk er af en toe mijn e-mail, nooit helemaal op mijn gemak. Internetbankieren gaat boven, on-

der toeziend oog van de administratie, nadat je tijdelijk je mobieltje uit de kluis hebt teruggekregen.

Een kleine gang leidt vanaf de hal naar de belangrijkste ruimte, de eetzaal. Driemaal daags spelen zich hier vrolijke taferelen af die niet zouden misstaan op een schilderij van Pieter Brueghel de Oude. 's Ochtends vroeg en tussen de middag zijn de buffetten hoog opgetast met een culinaire rijkdom die herinnert aan het voormalige viersterrenhotel. Het personeel is tegelijk met het gebouw overgenomen, hun werk gaat gewoon door. 's Avonds worden we aan tafel bediend door een soepel, stijlvol team van in smoking geklede obers. Een driegangenmenu van Bourgondisch karakter, elke dag. Dit is Limburg nietwaar? En wij hebben het al zo moeilijk, een beetje verwend mogen we wel worden. Het enige wat uiteraard ontbreekt is de wijn. In plaats daarvan worden goed gekoelde flessen mineraalwater van een chic merk op tafel gezet, bruisend en plat, geflankeerd door een kommetje met partjes citroen, een schaaltje met een plak boter, een schoteltje olijfolie *extravergine* waarin een uitgevloeid drupje balsamicoazijn een zeester vormt, en een mandje versgebakken brood.

Geert, de gérant, is een rustige, bleke man met een zwarte sik. Hij beschikt over een tot discrete zorgzaamheid betugelde bonhomie die precies de goede toon treft in dit gezelschap van zieken en herstellenden. Een grapje op zijn tijd, een klein ironisch lachje, een appreciërend knikje om onze spitsvondigheden, een begripvolle frons als we klachten hebben, wat overigens maar zelden voorkomt. In het hotel was hij sommelier.

‘Mis je dat nou nooit, dat uitzoeken en aanbevelen van de wijnen? Het voorzichtig ontkurken, het discreet snuffelen aan de kurk? Dat langzame, klokkende inschenken in opge-

wreven kristallen glazen, een wit servet liefdevol om de fles gewikkeld? Wit vooraf, precies goed gekoeld, stevig rood bij het wild, een mooie sauternes bij het dessert? Nou, wij anders wel hoor! Prima hotel hier, maar je zou er iets te drinken bij moeten hebben.'

'Ach, meneer heeft er verstand van?' Een subtiel knip-oogje. 'Nee hoor. Het is niet anders. Ik deed het graag, maar het grote voordeel van nu is dat de klandizie niet dagelijks wisselt, en dat iedereen hetzelfde eet. Voor een ober wel zo gemakkelijk.'

'En luizenbaantje, Geert.'

'Wat u zegt. Ik loop de kantjes ervan af.'

In werkelijkheid loopt hij zich het vuur uit de sloffen om het zijn vijftig verwende klantjes naar de zin te maken en hen te laten vergeten dat de menukaart van alles vermeldt, maar geen wijn.

Wijn, lieve vriendin. Ik denk er minder aan dan je zou verwachten. Het is zondagnamiddag terwijl ik dit schrijf. Het wordt langzaam donker. Jij zit nu waarschijnlijk aan de borrel. Het zij je gegund. Ik hoop niet zo'n bekeerde drinker te worden die zure opmerkingen maakt als iemand in zijn bijzijn een glas inschenkt. Ik doe het met fris uit de automaat. Een groot glas citroenachtige prik die verdacht veel lijkt op de Exota die we als kind dronken. Kun je je dat nog herinneren? Proost! Ik schrijf nog wat verder, het duurt nog wel even voor we aan tafel gaan.

De klandizie wisselt hier misschien niet dagelijks, zoals Geert zegt, maar de samenstelling van de groepen wordt toch regelmatig ververst. Het was op mijn tweede dag, de dag van het pianospelen, dat Joris aan ons werd voorgesteld. Hij

kwam in plaats van Mark. Mark was een vriendelijke, stille alcoholist. Als senior was hij wijzer dan wij in de wegen van de kliniek, een bakken in de nevelige zee en een vraagbaak. De anderen waren ontdaan door zijn vertrek, hij was geliefd. Ik kende hem nog te weinig en was blij dat ik een plaatsje kon opschuiven in deze vreemde groep mensen waarin ik nog maar zo kortgeleden als nieuwkomer welwillend, nieuwsgierig, maar ook afwachtend was toegelaten.

Joris is een vroeg kalende, twee meter lange dikkerd. Hij lijkt op een beer. Schichtige grijze oogjes kijken behoedzaam uit een bol, bleek gezicht dat omzoomd is door een kort getrimde baard die via zijn onderkinnen overloopt in zijn borsthaar. Er is hier geen regel, zoals in de wachtkamer van de dokter, dat de nieuwkomer aanschuift naast zijn directe voorganger, maar na een paar behoedzame blikken op de kring waarbinnen hij een plaatsje moest zoeken ging hij naast mij zitten.

Het verplichte voorstelrondje begon met hem. Zijn rug was gebogen, hij leek in zijn eigen lijf weg te kruipen. De capuchon van zijn hoodie bleef op zijn gekromde schouders liggen maar je zag dat hij die het liefst over zijn hoofd getrokken had. Hij zweette, hij was bang. Hij stotterde een beetje, zijn stem was hoger dan ik op grond van zijn gestalte verwacht had. Zijn gehakkelde naam, die hij moest herhalen, bracht een klein lachje om zijn mond.

‘Ik ga ervan stotteren, terwijl ik helemaal geen stotteraar ben,’ grinnikte hij. ‘Dat is eigenlijk mijn probleem in een notendop. Of nou ja, een notendop... Iets groter is het wel, dat probleempje van mij. Ik ben hier omdat ik zeven jaar lang als een kluizenaar heb geleefd, vraag me niet waarom. Ik heb me opgesloten in mijn huis met de gordijnen dicht, zag geen

mensen, leefde 's nachts. Ik verstopte me als een knaagdier in zijn holletje.'

Eerder een holenbeer, vond ik, maar het beeld van een dikke, twee meter lange muis was aandoenlijk en leek me op de een of andere manier ook juist.

'Overdag sliep ik,' vervolgde hij, 'en 's nachts zat ik met grote staarogen naar mijn scherm te koekeloeren. Gamen, iets anders deed ik niet meer. Ik heb heel wat draken verslagen. Eén keer in de week waagde ik me tegen sluitingstijd naar buiten om een kar vol pizza's, chips en fris in te laden.' Hij zweeg even. 'Het schijnt dat dat niet bepaald de optimale toestand voor een gezonde man van drieëndertig is, dus mijn omgeving vond dat ik daar maar eens verandering in moest brengen. En zodoende ben ik nu hier. Onder dwang. Ik ben tot jullie ongetwijfeld opmonterende en stimulerende gezelschap veroordeeld door een familieberaad.'

Hij veegde zijn voorhoofd af en speurde door zijn toegesnepen oogleden de kring rond. Daaruit steeg een empathisch zwijgen op. Joris leek iets anders verwacht te hebben, gelach misschien, en toen dat uitbleef trok hij zijn hoofd dieper naar zijn borst en keek naar zijn handen, die over de forse buik gevouwen lagen.

Ik neem je weer even mee op een rondleiding door de kliniek. Het 'verdomhoekje' is een armoedig zitje onder een provisorisch afdakje van rottend hout dat een verloren inham naast de tuinuitgang opvult. Het plaatst de leiding voor een dilemma. Er is hier hoog ingezet op luxe, op comfort. Dit wrakke hutje vloekt met de allure waar de kliniek voor staat. Maar ... het is een gegeven waar je niet om heen kunt dat een aanzienlijk deel van de clientèle rookt. Weliswaar wordt dat ontmoedigd en wordt er een afkickprogramma aangeboden.

den, maar op veel animo kan dat niet rekenen. Wie al zo veel moet opgeven hecht erg aan zijn laatste zondige houvast. Het verdomhoekje wordt daarom met tegenzin gedoogd als een blijkbaar noodzakelijke smet op het succesverhaal van de instelling. Het is een geliefde plek, een kleine smoezelige oase in onze viersterrenwereld waar we ons even terug kunnen wanen in de vertrouwde rommel van het leven dat we achter ons hebben gelaten. Een vast groepje nicotinejunks verzamelt zich er al vóór het ontbijt.

Juist voor het ontbijt: het eerste wat ik doe nadat ik mijn kamerdeur heb dichtgetrokken, weer of geen weer, is een dubbele espresso uit de automaat tappen. Dan ga ik met mijn pijp en tabak naar buiten en zoek een plaatsje op een van de roestige tuinstoelen. Ik drink langzaam mijn koffie en inha-leer gulzig. Er wordt niet veel gezegd onder het gammele af-dakje. We staren voor ons uit. De nacht duurt hier nog een beetje voort.

Toen ik die morgen mijn pijp had uitgeklopt en in mijn jas-zak had gestopt liep ik naar het buffet. Ik negeerde de muesli, het fruit, de zuivel, de zalm en het roerei met spek en stelde me tevreden met een croissantje, nog een koffie en een bo-terham met honing. Zoekend naar een plek aan een van de lange tafels zag ik Joris zitten achter een hoog opgetast bord. Ik ging naast hem zitten alsof dat zo hoorde. Nieuwe ge-woontes zijn snel gemaakt als alles in je leven zo vreemd geworden is.

‘Jij bent geen roker?’ vroeg ik.

‘Jazeker wel,’ zei hij. ‘Maar ik moet eerst een stevig ontbijt achter de kiezen hebben. Dan pas smaakt het me.’

‘Geen junk dus?’

‘Mwa.’ Volle mond.